

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Forslag om supplerende fredning af et areal i Store Åmose

Sorø Kommune

**Titel: Forslag om supplerende
fredning af et areal i Store Åmose**

Redaktion:
03.11.2014

Udgiver:

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk

År:

2014

Må citeres med kildeangivelse.

Indhold

1. Baggrund for forslaget	4
1.1 Kulturarv af international betydning	4
1.2 Fredning i 1993	5
1.3 Forsumpning uden for det fredede område.....	5
1.4 Dræning og grøft uden for det fredede område.....	5
1.5 Foreløbigt forbud	6
2. Beskrivelse af frednings-	7
området.....	7
2.1 Landskabsbeskrivelse	7
2.2 Afgrænsning.....	8
2.3 Kulturspor	8
2.4 Eksisterende fredninger	10
2.5 Planforhold.....	11
2.6 Kommuneplanforhold	11
2.7 Øvrige planforhold.....	11
2.8 Vandløbslov.....	11
2.9 Forslag om naturgenopretning	12
3. Natura 2000 interesser	13
4. Litteratur	15
5. Forslag til fredningsbestemmelser	16
6. Bilag og kortbilag	19

1. Baggrund for forslaget

Grøft langs den nordøstlige grænse til den eksisterende arealfredning, april 2013. Om sommeren, når vandspejlet i Åmose Å står lavt, sænker grøften grundvandsstanden i den eksisterende arealfredning. Foto: Kulturstyrelsen.

Naturstyrelsen og Danmarks Naturfredningsforening fremsætter hermed i henhold til naturbeskyttelseslovens § 36, jf. § 33 stk.3, forslag til supplerende fredning af et areal i Store Åmose, del af matr.nr. 5c, Stenmagle By, Stenmagle i Sorø Kommune, i alt 23,6 ha. Forslaget er udarbejdet i samarbejde med Kulturstyrelsen.

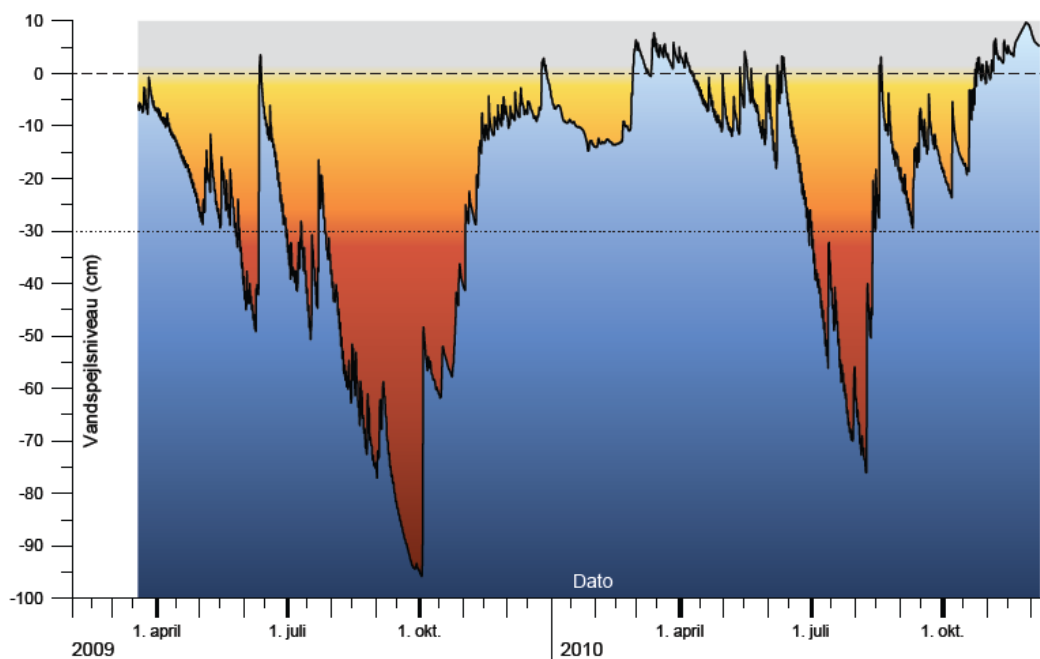
1.1 Kulturarv af international betydning

Sagen rejses for at sikre kulturarv af international betydning.

Store Åmose er Sjællands største mose og Danmarks største lavmose. Åmosen rummer kulturarv af international betydning i form af de bedst bevarede indlandsbopladser fra slutningen af jægerstenalderen og begyndelsen af bondestenalderen. Der kendes ikke bedre bevarede indlandsbopladser fra slutningen af jægerstenalderen og begyndelsen af bondestenalderen noget sted i NV-Europa. Det er tanken, at der her skal gemmes noget af den bedste kulturarv til senere generationer af forskere, som vil have bedre undersøgelsesmetoder, end nutiden råder over. Princippet om i videst muligt omfang at bevare kulturarven i jorden, i stedet for at grave den ud er nedfældet i Europarådets Malta-konvention om beskyttelse af den arkæologiske arv og er indarbejdet i den danske museumslov.

1.2 Fredning i 1993

For at sikre de enestående arkæologiske værdier i Kongemose-Sandlyng området på sydsiden af Åmose Å traf Naturklagenævnet med afgørelse af 26. maj 1993 afgørelse om fredning af 230 ha i den centrale del af Store Åmose. Fredningens hovedformål er at bevare de kulturhistoriske værdier, som er knyttet til de tilbageværende dele af tørvelagene i fredningsområdet. Herefter blev eksisterende dræn i området afbrudt med det formål at hæve grundvandstanden i det fredede område.

Figur 1. Grundvandsstand i den nordøstlige del af den eksisterende arealfredning. Her findes nogle af fredningens vigtigste bopladslag fra stenalderen 30 til 60 cm under terrænoverfladen. Grafen viser, at disse afgørende bevaringsinteresser tørlægges om sommeren, hvorved bevaringsinteresserne udsættes for nedbrydning. Tegnet på basis af graf, stillet til rådighed af Christian Juncher Jørgensen, Københavns Universitet, Geografi og Geologi, Institut for geovidenskab og naturforvaltning

1.3 Forsumpning uden for det fredede område

Efter gennemførelse af fredningen i 1993 opstod der forsumpningsproblemer på nogle af de tilstødende arealer. Forsumpningsproblemerne opstod antagelig som følge af den hævnning af vandstanden i det fredede område, som fredningen havde bestemt. Som kompensation for forsumpningsproblemerne udbetalte daværende Skov- og Naturstyrelsen den 16. juli 2001 300.000 kr. til Bodal Gods til dækning af erstatning for ulemper af fredningen, som havde vist sig uden for det fredede areal. Styrelsen anførte i et følgebrev, at beløbet fremsendtes til fuld og endelig afgørelse, dvs. at det er et vilkår, at der ikke senere rejses krav om yderligere erstatning for forsumpning af arealer uden for de fredede arealer. Det er endvidere en betingelse, at en afskærende grøft langs det fredede areal ingen steder graves dybere end eksisterende dræninger.

1.4 Dræning og grøft uden for det fredede område

For at reducere forsumpningen, har Bodal Gods den 2. juli 2007 meddelt Sorø Kommune, at man ønsker at etablere en dræning/drængrøft umiddelbart øst for fredningsområdet. Spørgsmålet blev forelagt fredningsnævnet, som meddelte, at gravning af en ny grøft ville medføre så væsentlige indgreb i de fredede arealer og være i strid med fredningens formål, hvorfor nævnet ikke meddelte dispensation til gravning af grøften.

Natur- og Miljøklagenævnet har med afgørelse af 24. august 2012 ophævet fredningsnævnets afgørelse, idet nævnet anfører, at fredningsbestemmelser kun har virkning for foranstaltninger, der foretages inden for det pågældende område. Natur- og Miljøklagenævnet anfører videre, at det er ubestridt, at dræning/drængrøft ønskes etableret uden for det fredningsområdet som afgrænset ved Naturklagenævnets afgørelse af 26. maj 1993, hvorfor dræning/drængrøft ikke er omfattet af fredningsbestemmelserne og følgelig heller ikke forudsætter dispensation.

1.5 Foreløbigt forbud

Den 7. november 2013 meddelte Naturstyrelsen Bodal I/S et foreløbigt forbud mod at ændre tilstanden på ca. 25 ha øst for det allerede fredede område.

2. Beskrivelse af fredningsområdet

2.1 Landskabsbeskrivelse

Afvandingsgrøften langs nordøstsiden af den eksisterende fredning, set fra markvejen mod nord i retning af Åmose Å. Det nuværende fredningsforslag omhandler arealer til højre (øst) for grøften. Om vinteren går åen jævnlige over sine bredder og oversvømmer de nordlige dele af fredningsforslagets areal. Foto: Kulturstyrelsen, november 2010.

Fredningsområdet udgøres i store træk af marker i omdrift. I den vestlige del af skel mod syd står grupper af træer. I den østlige del af skel mod syd markeres skellet af spredte træer. Et areal på ca. 0,4 ha, udlagt til dyrkning af vildtfoder, ligger op til den eksisterende fredning i områdets sydlige hjørne. En markvej (oprindeligt et tipvognstracé fra tiden med tørveindvinding) gennemløber området fra SØ til NV, og et areal på ca. 0,4 ha, som er bevokset med krat og træer, støder op til vejens sydside. Nord for vejen udgøres fredningsområdet af marker i omdrift. Markerne er etableret på drænet, relativt plan mosebund.

Der er ikke arealer registreret som beskyttede efter naturbeskyttelseslovens § 3 inden for fredningsområdet. Mod nord afgrænses fredningsområdet af Åmose Å, der er § 3 registreret. Åen afkaster en beskyttelseslinje på 150 m ind i fredningsområdet. Åen er på denne strækning kraftigt reguleret og med en ringe fysisk kvalitet. Skovområder, der ligger uden for fredningsområdet afkaster beskyttelseslinjer, der rækker ind i den nordlige såvel som den sydlige del af fredningsområdet.

2.2 Afgrænsning

Fredningsafgrænsningen er bestemt ud fra ønsket om at etablere en tilstrækkelig høj sommergrundvandsstand på det areal i det allerede fredede område, hvor de mest værdifulde arkæologiske forekomster findes. Mod nord markeres fredningsgrænsen af Åmose Å og mod vest af den eksisterende fredning. Den østlige og sydlige afgrænsning er fastlagt på basis af hydrologiske og driftsmæssige forhold og markeres i terrænet med pæle, der når 1,5 m over terræn, og dermed kan ses på afstand. Der er én lodsejer inden for fredningsområdet.

For at sikre en tilstrækkeligt høj grundvandsstand i det arkæologisk værdifulde område, foreslås nogle foranstaltninger i det allerede fredede område. Disse fremgår af afsnit 2.9. samt af bilag 6 og 7 og er vist på kortbilag 2.

2.3 Kulturspor

Fredningsområdet ligger i Store Åmose, som er Danmarks største lavmose – en for længst tilgroet sø. Jordbunden i det meste af området består øverst af tørv og længere nede af sødynd. Lagene er dannet i oldtiden. At grave i disse lag er som at bladere i naturens Danmarkshistorie. Hver skovfuld rummer spor af det plante- og dyreliv, der har udfoldet sig på stedet. I de fugtige og dermed bedst bevarede dele af arealet kan man finde alt fra planter, frø, træstammer, snegle og insekter til skeletter af fisk, fugle og pattedyr. Mange steder er der også spor af menneskers virksomhed.

Gennem store dele af stenalderen var Store Åmose et yndet sted for fiskeri og bosættelse. Siden blev mosen et helligt sted. Disse aktiviteter har efterladt sig talrige spor. Bopladserne er mest iøjnefaldende med deres mængder af nøddeskaller, fiskeben, redskaber af træ, ben og flint, ildsteder mv. Bebyggelsen blev ofte anlagt langt ude i mosen, på fugtig tørvebund direkte ud til åbent vand. Man opholdt sig her om sommeren for at udnytte søens fisk og de omgivende skoves jagtvildt og planteføde. Når vandet i søen om efteråret begyndte at stige ind over bopladserne, forlod man disse sumpbopladser. Dynd og tørveplanter bredte sig herefter hurtigt ind over tomterne. På den måde blev hundredevis af bopladser efterhånden dækket og bevaret af tørvslagene.

Åmosen er det rigeste fundområde for velbevarede indlandsbopladser fra ældre stenalder i Vesteuropa. Mosen hører samtidig til Europas vigtigste fundområde for tamdyrskeletter, menneskeskeletter, fiskeredskaber og offergenstande fra stenalderen.

De bedst bevarede bopladser, der er påvist i Åmosen, stammer fra den forskningsmæssigt væsentlige overgangsperiode mellem jæger-fisker-stenalder og bondestenalder (ca. 4500 til 3500 før vor tidsregning), og de befinder sig i den østlige del af den eksisterende fredning. De kendetegnes ved talrige runde og gullige hasselnøddeskaller. På alle andre bopladser i mosen er nøddeskallerne fladtrykte og mørkebrune eller helt forsvundne ved forrådnelse.

Ved Naturklagenævnets afgørelse af 26. maj 1993 blev det besluttet at gennemføre en naturgenopretning for at sikre et højt grundvandsspejl i området med disse særlig værdifulde bopladser. Der blev etableret en så høj sommervandstand, at der i løbet af få år blev dannet nogle centimeters ny tørv oven på den hidtidige markoverflade og ind over nogle nedbankede rør, som blev brugt til kontrol af vandstanden (Matthiesen & Jensen, 2005). Ved gravning af den tidligere omtalte afvandingsgrøft umiddelbart nordøst for fredningsgrænsen (fotografier s. 4 og 7), blev bevaringstilstanden kraftigt forringet på arealet. Måling af vandstanden i det fredede område viste, at bopladslagene nu lå over grundvandsspejlet om sommeren (Figur 1). Derved sker hver sommer en gradvis nedbrydning af de organiske dele af bopladslagene – altså en forringelse af de materialer, som repræsenterer den særlige kvalitet ved disse bopladser.

A: Et af de få billeder af mennesker fra dansk stenalder, udsnit af rigt dekoreret økse af hjortetak, ca. 6500 år gammel.

A

B

C

Amatørarkæologer med 8-10.000 år gamle spidser til fiskespyd. I mosens dybere lag af sødynd er der talrige sådanne benspidser med fint udformede modhager.

D

E

Lerkar fra bondestenalderen. De er sat ud i mosen som gaver til højere magter.

Foto: A-C: Anders Fischer, Kulturstyrelsen, D og E: Arnold Mikkelsen, Nationalmuseet.

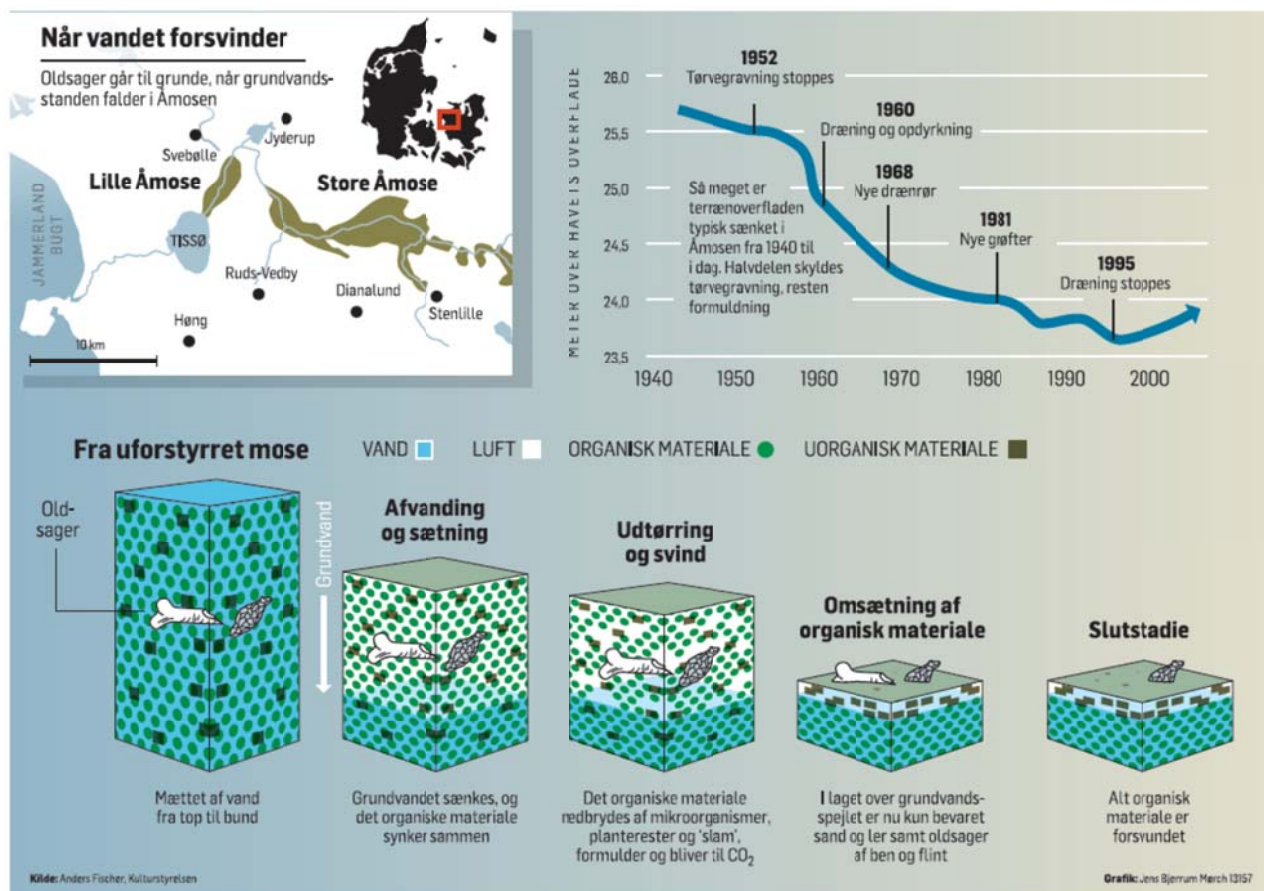
Billederne viser et lille udvalg af de fund, som er gjort på de fredede dele af Bodal Gods (før fredningen i 1993). Jorden i dette område - og i det areal, der nu ønskes fredet - rummer fortsat talrige rester af livet i mosen i stenalderen. Nogle af de bedst bevarede bopladser findes tæt ved østgrænsen af den eksisterende fredning. Forslaget om supplerende fredning har til formål at sikre et tilstrækkeligt højt sommergrundvandsspejl til varig sikring af disse særligt bevaringsværdige fortidsminder. De befinder sig mellem 0,3 og 0,6 meter under terræn, og sikringen af de enestående velbevarede genstande af organiske materialer forudsætter, at kulturlagene er permanent dækkede af vand. Dette kan kun lade sig gøre, hvis drænrør og afvandingsgrøfter på de tilstødende arealer sættes ud af drift (se kortbilag 2).

Billede af dyr og mennesker - indridsninger på knogle, fundet i Store Åmose. Åmosen er det vigtigste fundområde i Europa for kunstnerisk udsmykkede genstande fra stenalderen. Foto: Nationalmuseet.

Afrenset flade af ca. $\frac{1}{2} \times \frac{3}{4}$ m's udstrækning på boplads i den eksisterende fredning. Kulturlaget består primært af måltidsrester: Knogler, fiskeben og nøddeskaller. Ind i mellem ses skår af knuste kogekar og et enkelt stykke bearbejdet flint. Når et sådant kulturlag kommer over grundvandsspejlet formuler de organiske materialer, og til sidst er der kun potteskår og flintsager tilbage. Foto: Anders Fischer.

Figur 2. Når vandet drænes af mosen, forsvinder den særligt bevaringsværdige kulturarv, som består af organiske materialer (knogler, plantemateriale o.l.). Gengives efter dagbladet Politiken, 14. maj 2013.

2.4 Eksisterende fredninger

Områderne vest og syd for projektområdet er fredet ved Naturklagenævnets afgørelse af 26. maj 1993 om fredning af den centrale del af Store Åmose i tidligere Stenlille kommune, Vestsjællands Amt. Hovedformålet med fredningen var at muliggøre en vandstandshævning for at sikre de kulturhistoriske værdier bevaret for fremtidig forskning. Fredningen omfatter et areal på ca. 230 ha, hvor der er særligt mange værdifulde fortidsminder, der var akut truet af ødelæggelse ved dræning og pløjning. Det daværende fredningsforslag blev betegnet som etape 1, idet der var planer om supplerende tiltag på tilstødende arealer.

Kongemose-søen juli 2006. Del af det allerede fredede område på Bodal Gods.
Foto: Anders Fischer, Kulturstyrelsen.

2.5 Planforhold

Fredningsområdet ligger i landzone. Arealet er ikke omfattet af nogen lokalplan.

2.6 Kommuneplanforhold

Holbæk, Kalundborg og Sorø kommuner er gået sammen om etableringen af en naturpark i Åmosen. De tre kommuner har således vedtaget et fælles kommuneplantillæg vedrørende Åmosen. Ifølge Kommuneplantillæg 1-2010 og Kommuneplan 2013-2024 skal kulturværdierne bevares og sikres i Naturpark Åmosen, og naturværdierne skal styrkes. Nye anlæg og bebyggelse til formidling og friluftaktiviteter kan indpasses under hensyntagen til områdets natur- og kulturværdier samt kommuneplanens øvrige retningslinjer. I området ved Åmosen må grundvandsstanden ikke reduceres, og det skal tilstræbes, at grundvandsstanden forøges. Desuden må der ikke foretages dybtgående mekaniske indgreb i værdifulde aflejringer.

2.7 Øvrige planforhold

Vestsjællands Amts regionplan 2005-2017 er efter Natur- og Miljøklagenævnets ophævelse af statens vandplan i december 2012 pt. gældende for planlægningen af vandmiljøet. Åmose Å er i regionplanen målsat som B3 – Karpefiskevand, hvilket betyder, at vandet skal være så rent, at der kan leve karpefisk.

2.8 Vandløbslov

Ifølge vandløbsloven må man ikke uden vandløbsmyndighedens tilladelse ændre vands naturlige afløb til anden ejendom eller hindre det naturlige afløb af vand fra højere liggende ejendomme jf. § 6 i vandløbsloven. En reguleringssag behandles jf. § 17 i vandløbsloven og jf. reguleringsbekendtgørelsens § 6.

De foreslåede afvandingsmæssige ændringer er beskrevet i bilag 7 og vist på kortbilag 2.

Forslag til regulering skal indeholde oplysninger som beskrevet i reguleringsbekendtgørelsen § 17.

2.9 Forslag om naturgenopretning

For at sikre bevaringen af særligt værdifulde fortidsminder gennemfører Kulturstyrelsen nedenstående foranstaltninger med henblik på at opretholde en permanent høj grundvandstand. Foranstaltningerne kan samtidig medvirke til at øge naturindholdet på arealet ved at skabe grundlag for ny tørvedannelse og temporære oversvømmelser af længere varighed end i dag.

- a) Ved det oprindelige afløb fra A-området i fredningen fra 1993 etableres en 40 meter lang plastikmembran i sydkanten af vejdamningen, og der etableres et nyt afløb i form af et brøndstyrt og et 250 mm underløbsrør under markvejen. Overkanten af brønden sættes i kote 23,8 m. I samme område hæves markvejens overflade indtil ca. 0,2 m over en strækning på ca. 200 m.
- b) Der etableres en plastikmembran langs sydsiden af Åmose Å, ca. 10-20 meter fra åbrinkens overkant. Membranen følger nordsiden af det foreliggende fredningsforslag i dets fulde udstrækning. Membranen graves ned i 2-2,5 m dybde og holdes min. 0,1 m under terræn. På den laveste ca. 100 m lange strækning kan terrænet hæves med ca. 0,2 m op til kote 23,3 m omkring membranen.
- c) Ved det laveste punkt i terrænet ud mod Åmose Å etableres et nyt afløb fra området syd for membranen i form af et brøndstyrt placeret 25 m fra vandløbet med overkant i kote 23,05 m og med et 250 mm afløbsrør til udløb i Åmose Å 0,10 m over den regulativmæssige bundkote.
- d) Plastikmembranen kan forlænges mod vest langs vandløbskanten i det område, der blev fredet med afgørelse af 26. maj 1993. Forlængelsen er vist på kortbilag 2.
- e) På arealerne mod nord (ud mod Åmose Å) og mod øst udføres punktvis afbrydelse af det eksisterende net af drænrør, ligesom grøften ind mod den eksisterende fredning tilkastes.
- f) Langs fredningens østgrænse etableres en åben grøft på en strækning af 400 m. Der etableres et 80 m langt rørunderløb under markvejen bestående af 200 mm rør. Grøften føres til nuværende drændybde, som defineret ved de eksisterende drænedninger. Grøften gives afløb gennem en mod omgivelserne lukket 330 m lang 200 mm rørledning, som på de sidste 180 m erstatter en eksisterende afvandingsledning.
- g) Eventuelle tilløb fra naboejendommen (matr. nr. 5v, Stenmagle By, Stenmagle) tilsluttes rørledningen.

For så vidt angår foranstaltninger i det allerede fredede område, henledes opmærksomheden på, at Kulturstyrelsen i september 2013 ansøgte fredningsnævnet om at nedgrave en membran i det allerede fredede område. Fredningsnævnet besigtigede området den 18. september 2013. Efterfølgende gjorde ejeren erstatningskrav gældende, og Kulturstyrelsen trak ansøgningen tilbage i forbindelse med, at Naturstyrelsen fremsatte et foreløbigt forbud efter naturbeskyttelseslovens § 34.

Det er sagsrejsernes vurdering, at foranstaltninger til sikring af en tilstrækkelig høj grundvandstand i det allerede fredede område kan gennemføres som led i gennemførelse af plejeforanstaltninger og med fredningsnævnets godkendelse. I den forbindelse henvises til, at det fremgår af Naturklagenævnets afgørelse af 26. maj 1993, at 'det pålægges Miljøministeriet/Skov- og Naturstyrelsen at foretage en sådan hævnning af grundvandstanden i området, at kulturlagene beskyttes mod udtørring og nedbrydning.' De omhandlende foranstaltninger skal medvirke til at sikre kulturlagene mod udtørring, da det har vist sig, at de tidligere gennemførte foranstaltninger var utilstrækkelige.

Hvis fredningsnævnet på trods heraf vurderer, at indgrebene er for vidtgående i forhold til den eksisterende fredning, medtages foranstaltningerne her.

3. Natura 2000 interesser

Fredningsområdet er udpeget som habitatområde (H137) og er omfattet af naturplan for Natura 2000-område nr. 156 Store Åmose, Skarresø og Bregninge Å. Sorø Kommune har udarbejdet en handlingsplan for området. Bilag 4 og 5.

Udpegningsgrundlaget for det 3.400 ha store Natura 2000-område fremgår af Natura 2000 planen. I den del, som fredningssagen vedrører, findes der på tidspunktet for fremsættelse af fredningsforslaget næppe arter eller naturtyper, der indgår i udpegningsgrundlaget.

Der er ikke andre registrerede habitatnaturtyper i fredningsområdet end Åmose Å, som er habitatnaturtype 3260 Vandløb. Nærmeste arealer med habitatnaturtyper er skovbevoksede tørvemoser (91D0), som ligger i Sandlyng Mose mod sydvest. Blandt udpegningsarterne i Natura2000 området er odderen den eneste art, som måske forekommer i åen, der udgør den nordlige grænse for fredningsområdet.

Gennemførelse af fredningen og det foreslåede naturgenopretningsprojekt forventes at gavne naturen i området. Det fremgår af Natura 2000-plan 2010-2015 under overskriften ”uhensigtsmæssig hydrologi”, at afvandingen også er en væsentlig trussel mod naturtyperne.

Naturareal oven på godt bevaret kulturarv: Tranepar i Kongemose-søen, som er etableret oven på et område med store arkæologiske værdier. Denne naturgenopretning fandt sted i 1995 som opfølgning på fredningen af arealet. Et tranepar formodes at have ynglet i området i de seneste år. Foto: Christian Juncher Jørgensen.

Stor vandsalamander er en af arterne på udpegningsgrundlaget. Stor vandsalamander forventes at kunne yngle i nogle af de nye oversvømmelser. Desuden vil gennemførelse af forslaget kunne være til gavn for odderen i form af udvidede levesteder og forbedrede fourageringsmuligheder.

Der er ikke kendskab til fund i projektområdet af andre arter såsom padder opført på habitatdirektivets bilag IV og dermed omfattet af en særlig skærpet artsbeskyttelse i alle deres livsstadier og af deres levesteder. Det vurderes heller ikke for sandsynligt, at der vil kunne gøres fund af disse arter, da hele projektområdet i nyere tid har været dyrket og afvandet, og da der for eksempel ikke er vandhuller på arealet.

4. Litteratur

Matthiesen, H & Jensen, P. (2005) Bevaring i Åmosen – hvor vådt er vådt nok? I: Fischer, A & Pedersen, L (red.) *Kulturarv i Naturpark Åmosen – Tissø*. Styringsgruppen for Naturpark Åmosen-Tissø i samarbejde med Kalundborg og Omegns Museum og Nationalmuseet, 43-52.

5. Forslag til fredningsbestemmelser

§ 1 Fredningens formål

Formålet med fredningen er

- at bevare de kulturhistoriske værdier, som er knyttet til de tilbageværende dele af tørve- og søbundslagene i Kongemose og Sandlyng
- at forbedre områdets landskabelige- og naturmæssige værdier,
- at medvirke til at sikre en gunstig bevaringsstatus for de arter og naturtyper i Natura 2000-område nr. nr. 156, Store Åmose, Skarresø og Bregninge Å, som området er udpeget for.

§ 2 Bevaring af området

Området skal bevares som et eng- og moseområde uden udsigtsforstyrrende afgrøder.

§ 3 Naturgenopretning

For at sikre en høj grundvandstand i området året rundt foranstalter Kulturstyrelsen, at de interne dræn i området afbrydes, som beskrevet i 'mellemløsningen' i notatet 'Hydrologisk bufferzone ved Kongemose-Sandlyng fredningen, Supplerende informationer, juli 2014' jf. 'Hydrologisk bufferzone ved Kongemose-Sandlyng fredningen, Teknisk forundersøgelse og projektforslag, juni 2013'. Bilag 6 og 7.

Desuden foranstalter Kulturstyrelsen, at der nedgraves membraner som beskrevet i bilag 7 samt vist på kortbilag 2.

Foranstaltningerne er beskrevet i afsnit 2.9.

Lodsejeren adviseres mindst 14 dage før arbejdet går i gang.

Hvis det viser sig, at de nævnte foranstaltninger til sikring af fortidsminderne ikke er tilstrækkelige, kan Kulturstyrelsen med fredningsnævnets godkendelse iværksætte nedgravning af yderligere membraner langs fredningsgrænsen. Nedgravningen af membraner sker på samme måde som ovenfor omtalt.

Naturgenopretningen skal desuden medvirke til at sikre gunstig bevaringsstatus for arter og naturtyper i Natura 2000 området.

Der må ikke foretages andre, hverken varige eller midlertidige terrænændringer, end de der følger af vandstandshævning. Der kan dog foretages gravearbejde og midlertidig vandstandssænkning i forbindelse med arkæologiske og naturvidenskabelige undersøgelser, hvis disse på forhånd er godkendt af Kulturstyrelsen.

Fredningen er ikke til hinder for at overløbsrør vedligeholdes, ligesom Åmose Å fortsat kan oprenses og opgravet materiale kan placeres langs åen.

Fredningsområdet skal efter genopretningen bevares som et eng- og moseområde.

§ 4 Arealernes drift og anvendelse

Der må ikke foretages jordbehandling herunder pløjning, harvning og fræsning.

Der må ikke foretages tilplantning.

Arealerne må ikke gødes.

§ 5 Bebyggelse, faste konstruktioner og hegn

Der må ikke opføres bebyggelse eller anbringes fast konstruktioner og anlæg som f.eks. tårne, vindmøller, tankanlæg, transformerstationer og master. Der må ikke føres luftledninger over arealerne. Der må heller ikke fremføres underjordiske ledninger.

Forbuddet gælder ikke opførelse af læskure for græssende husdyr, når beliggenhed og udformning er godkendt af fredningsnævnet. Læskure skal placeres diskret i landskabet og fremstå i jordfarver. Skure må ikke overskride et areal på 50 m² og en højde på 2,5 meter fra terræn til tagryg. Læskure skal være åbne i den ene side og kun opføres med et punktfundament.

Forbuddet gælder heller ikke almindelige landbrugshegn (trådhegn) til husdyrbrug. Hegnene skal holdes i jordfarver.

Der må ikke etableres belysning.

Plejemyndigheden og Kulturstyrelsen kan opsætte informationstavler til formidling af fredningens natur- og kulturverdier. Plejemyndigheden kan endvidere opsætte vejvisningsskilte eller godkende opsætning af sådanne. Opsætningen sker efter aftale med ejeren eller med fredningsnævnets godkendelse.

§ 6 Offentlighedens adgang

Den ret, der i naturbeskyttelseslovens kapitel 4 er tillagt offentligheden til at færdes i naturen, begrænses i overensstemmelse med bestemmelserne i den eksisterende fredning således:

Offentligheden har ret til at færdes til fods og på cykel på den grusvej, der er vist på fredningskortet med signatur herfor.

Offentligheden har desuden ret til at færdes til fods i forlængelse af den eksisterende trampesti langs Åmose Å. Trampestien følger fredningsgrænsen, hvor denne støder op til åen. Herefter følger stien den østlige del af fredningsområdet, ind til stien rammer grusvejen. Trampestiens præcise afmærkning og afgrænsning fastlægges af plejemyndigheden efter aftale med ejeren eller med fredningsnævnets godkendelse.

Færdsel må kun foregå fra kl. 7 til solnedgang, i månederne november til februar dog kun fra solopgang til solnedgang. Ejeren kan forbyde færdsel på dage, hvor der holdes jagt.

§ 7 Naturpleje

Plejemyndigheden kan gennemføre pleje i henhold til bekendtgørelse nr. 802 af 21. juni 2013 eller senere ændringer af denne bekendtgørelse.

Plejen tilrettelægges så den opfylder fredningens formål. Plejemyndigheden udarbejder en plejeplan, der forhandles med og tilsendes lodsejeren og Kulturstyrelsen. Såfremt der er uenighed om plejeplanens foranstaltninger, træffer fredningsnævnet afgørelse.

§ 8 Bonus

Foranstaltninger, der følger af naturgenopretningen i medfør af § 3 kan udføres uden særskilt tilladelse efter naturbeskyttelseslovens §§ 3 og 16 samt vandløbslovens bestemmelser om regulering og vandstandshævning.

§ 9 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

Kulturstyrelsen høres forud for fredningsnævnets afgørelser.

6. Bilag og kortbilag

Bilag 1: Areal- og lodsejerliste

Bilag 2: Budgetoverslag samt høring af Sorø Kommune

Bilag 3: Sorø Kommunes bemærkninger til budgetoverslaget

Bilag 4: Natura 2000-plan 2010-2015

<http://www2.blst.dk/download/nyk/plan2011/156plan.pdf>

Bilag 5: Natura 2000-handlingsplan

http://soroe.dk/media/245452/N156_Store_AArose_handleplan.pdf

Bilag 6: Hydrologisk bufferzone ved Kongemose-Sandlyng fredningen. Teknisk forundersøgelse og projektforslag, juni 2013

Bilag 7: Hydrologisk bufferzone ved Kongemose-Sandlyng fredningen. Supplerende informationer. Notat, juli 2014.

Kortbilag 1: Fredningskort

Kortbilag 2: Maksimale vandflader og koter

Udarbejdet i samarbejde med:

Kulturstyrelsen og Danmarks Naturfredningsforening

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

www.nst.dk